

Foreløbig Beretning om Rejsningen af den danske arktiske Station.

Af Cand. mag. Morten P. Porsild.

Den 28. Juni Kl. 9 Aften afgik Damperen „Knut Skaaluren“ fra „Grønlandske Handels“ Plads med Stationens Materiel, dens Leder og hans Husstand og 3 danske Haandværkere. Efter en heldig Overrejse naaedes Godhavn paa Disko Øen den 13. Juli Kl. 11 Fm. Samme Dag sejlede Lederen tilligemed Stedets Bestyrer Hr. H. Petersen — (Inspektøren var fraværende) og nogle Grønlandere hen til Fortune-Bay for at undersøge, om der fandtes en god Byggeplads. Det viste sig, at hvis Stationen blev lagt i Fortune-Bay, vilde den have faaet en gunstig Beliggenhed for zoologiske Arbejder, men en mindre heldig for botaniske. Dertil kom, at Transporten af det store Materiel en Mil langt med smaa Baade i et ofte uroligt Farvand — thi Skibsføreren turde ikke sejle derhen og losse der, da Kortene ikke var tilstrækkelig oplysende — vilde have sinket Stationens Rejsning ganske betydeligt, især da Tiden jo allerede var stærkt fremrykket.

Om Natten kom Hr. Inspektør Daugaard-Jensen med Handelens Damper „Godthaab“. I Forening med ham saa jeg den 14. paa nogle Byggepladser i „Lyngmarken“ og i „Østerdalen“ Ø. f. Godhavn. Inspektøren sammenkaldte et Møde af alle Stedets Fangere og bad dem udtale sig om, hvorvidt den omtalte Stations Placering paa et af de nævnte Steder vilde stride mod deres Interesser. Dertil svarede enstemmigt benægtende. Derpaa erklærede Inspektøren og Bestyreren, at heller ingen af de nævnte Steder vilde komme i Strid med hverken Administrationens eller de danske Embedsmænds private Interesser.

Den 15. rejste jeg hen til Igpik $2\frac{1}{2}$ Mil Ø. f. Godhavn, forbi Skarvefjæld. Dette Steds Naturforhold vilde gøre det til en ideal Plads for Stationen, men her var ogsaa Transportvanskelighederne i Vejen, og desuden manglede her fuldstændig Havn. Den 16. valgtes saa et Sted „Angakugsarfik“ i Østerdalen definitivt til Stationens Beliggenhed. Dette Sted ligger ca. $\frac{1}{4}$ Times Gang fra Kolonien. Byggepladsen er en Slette af grovt Glacialsand, delvis bevokset med Lynghede, bagved (mod Nord) er der nogle stejle Gnejsklipper, over hvilke Afløbet fra en varm Kilde kommer ned, mod Vest er der ligeledes bare Klipper, afbrudt af parallelt løbende Dale. Mod Syd er der en temmelig grund Sø, nedenfor den en

Klitbræmme, Søen gennemstrømmes af Elven fra Kilden, og med Springflod naar Højvandet op i den. Mod Øst er der Østerdalen, hvis Munding er jævn og lidt sumpet, højere oppe er der Lynghede, og mod Øst afgrænses Dalen fra Blæsedalen ved en Tufvæg, der udviser en frodig Urteli- og Kratvegetation. Mod Nord stiger Dalen og gaar her over i Lyngmarken.

Samme Dag forsøgte jeg at bugserer det til Stationens Bygninger bestemte Tømmer og Brædder, der var lagt ud i Havnen som en Tømmerflaade, rundt om Godhavns Halvø til Byggepladsen. Forsøget mislykkedes, da det blæste op, og Flaaden maatte fortojes igen.

De følgende Dage gik til Losning. Inspektøren havde velvillig stillet sin Embedsbolig, der i Aar staaer tom, til fuld Raadighed for mig, og vi var flyttede ind og havde ladet saa meget som muligt af Stationens Gods, Byggematerialer undtagne, bringe derhen. Den 19. var Udlosningen til Ende, „Skaaluren“ sejlede og bugserede Tømmerflaaden ud af Havnen og vilde have bugseret den helt rundt, men Tovene, som holdt den sammen, kunde ikke holde til det svære Træk, endskønt de fleste var nye svære Trosser. Vi maatte derfor opgive denne Bugsering omtrent ud for Udkigspynten, og Motorbaadene tog saa fat. Til en Begyndelse gik alt godt, men senere blæste det op, og Baad og Flaade drev ind til Kysten, hvor vi laa den 20., indtil Vinden lejede af; saa tog vi fat igen, fik lidt Medvind, satte Sejl paa baade Motor og Flaade og naaede lykkelig og vel i Land den 21. Flaaden var da skrøbelig, men ikke et Stykke Brædt var tabt eller knækket, Flaaden blev nu bragt i Land, Brædderne stablede til Tørring og Tømret spredt ud paa Sandklipperne.

Den 22. (Søndag) holdt vi Fridag. De følgende Dage lagde Haandværkerne og de grønlandske Arbejdsmænd Grunden og støbte den i Cement, medens Undertegnede fortsatte med at sejle eller bugserer de svære Byggematerialier (Cement, Støbegods, Tagpap etc.) rundt om Godhavns Halvøen. Den 30. var Foden lagt, de følgende Dage rejstes Hovedbygningen samt en 30 Alen høj Flagstang, der kom til at staa paa en 80 Fod høj Klippe bag Stationen og den 4. Aug. kunde Rejsegildet holdes.

I den følgende Tid fortsattes med Bygningen og

med Transport af Materialier, alt begunstiget af udmærket Vejr. Den 29. fik vi Besøg af Hr. Cand. polyt. Harder, der udsendt af Kommissionen for „Grønlands Geografiske og Geologiske Undersøgelse“ var paa Rejse i Nordgrønland. Dels for at hjælpe ham til Egedesminde dels for af Inspektoren at faa at vide hvor naar Tømrer Chr. Pedersen, der ikke skulde overvintre her oppe, skulde indfinde sig der, tog jeg over til denne Koloni.

Den 12. Sept. sejlede jeg atter til Egedesminde med Tømrer Chr. Pedersen, der nu skulde tiltræde Hjemrejsen. Allerede nu begyndte Vinteren at indfinde sig med hyppige og til Dels stærke Snefald. Arbejdet med Hovedbygningens indvendige Indretning fortsattes imidlertid, Grunden til et Hus med Opholdsrum for besøgende Forskere og med Lejligheder for Stationens faste grønlandske Mandskab var bleven lagt, og den 27. Sept. blev det rejst. Vi tog saa fat paa Grunden til Jordskælvshuset og fik begyndt at støbe, men Frosten tog saa haardt fat, at vi maatte afbryde midt i Arbejdet og selv inde i Husene blev det mere og mere vanskeligt at støbe Skorstene; til de sidste Stykker og til Piberne ovenfor Taget maatte der blandes kogende Vand i Mørtelen. Havnen begyndte at lægge til og Baadene maatte tages op, den 13. Oktbr. toges den lille, den 1. Nov. den store. Forinden var der rejst et provisorisk Skur til at rumme Maskindelene, som vi mente, det var bedst at tage ud af Baadene. Henimod Midten af November var den ene Halvdel af Hovedbygningen og største Delen af det lille Beboelseshus saa vidt færdige, at vi kunde flytte ind. Denne Indflytning var ønskelig af flere Grunde: Det var mørkt og koldt om Morgenen og Aftenen, naar vi skulde til og fra Arbejdspladsen, og i Inspektørboligen maatte vi ikke anvende Petroleumsbelysningen, og denne Belysning var vi alene indrettet paa.

Resten af Aaret medgik til Arbejdet paa den indvendige Del af den østre Ende af Hovedbygningen, med at istandsætte og opsætte de færdigleverede Inventardele, forfærdigede nye o. s. v. Lige op til Jul blev Biblioteksrummet færdigt og mellem Jul og Nytaar flyttedes Bøgerne ind og sattes i Orden.

I Biblioteksrummet er opstillet alle Stationens Bøger, samt saa mange af Lederens private Bogsamling, som maatte skønnes at være til Nytte for det videnskabelige Arbejde ved Stationen. Biblioteket er ordnet i fire Afdelinger: 1) Arktisk, 2) Antarktisk, 3) General-Afdeling samt 4) Tidsskrifter. Det indeholder f. T. følgende omtrentlige Antal Bind, Bøger og Særtryk:

	Arktisk.	Antarktisk.	General.	Tidsskrifter
Stationens ..	771	125	337	371
Porsilds.....	406	9	1130	49
Tilsammen ..	1177	134	1467	510

Heri er ikke medregnet nogle større Bogsendinger, som ikke naaede herop ifjor, men om hvis Ankomst til Kjøbenhavn, jeg har faaet Meddelelse. Stationens her opstillede Bogsamling er vurderet til ca. 10,000 Kr. deraf er der anskaffet af Anlægssummen for 3,000 Kr. Resten altsaa for 7,000 Kr. er Gaver fra videnskabelige Institutioner og Personer i Ind- og Udland. En detailleret Fortegnelse vil blive optaget i den endelige Beretning.

Af Bibliotekets opstillede Afdelinger er Kataloget til Arktisk og Antarktiske Afdeling og til Tidsskrifterne færdigt. Det er et maskinskrevet Seddelkatalog i flere Eksemplarer, saa at et Eksemplar kan opstilles i Kjøbenhavn, for at tilrejsende der kan gøre sig bekendt med, hvad der findes, før de rejser herop. Dette Katalogiseringsarbejde kan f. T. ikke fortsættes, da jeg uheldigvis har faaet for faa Sedler med.

I samme Rum er der Plads til Stationens Samlinger. Undertegnede har overdraget sine Samlinger af tørrede Planter og Planter i Sprit til Stationen, og en Ordning af dette Materiale er paabegyndt og vil antagelig blive afsluttet før Sommerens Komme.

En lille Begyndelse til en zoologisk Samling er paabegyndt, naar tilfældig Lejlighed gaves. Ca. 40 Fugle er skindlagte og c. 6 Sælkranier skeletterede.

Fra Nytaar til midt i Marts, da nærværende Beretning skrives, er der fortsat med Arbejdet med at gøre Hovedbygningens nederste Etage færdigt. Den 7. Feb. var det store Laboratorium for saa vidt færdigt, at Instrumenter, Glas etc. kunde flyttes ind, det lille Mikroskoperværelse fungerer endnu som Snedker- og Tømrerværksted.

Den forløbne Vinter har efter Hr. Kolonibestyrelse Petersens og Grønlændernes Udsagn været ualmindelig i flere Henseender. Navnlig har Snefaldet været ualmindelig stærkt, Efteraaret noget mere uroligt end sædvanlig. Vinteren kom særdeles pludselig med stærk Frost og udstrakt Islæg, men Isen har ofte været gennembrudt af Revner, saa at Passage over Diskobugten har været vanskeliggjort eller ofte umuliggjort. Den stærkeste Kulde indtraf sidst i Februar, hvor Temperaturen sank til ca. 30° C., medens der nu (Midten af Marts) er følelige Tegn paa, at Foraaret er i Vente.

Stationen ligger ca. 100 Fod over Havet. Man

har fra dens Grund og navnlig fra Klipperne bag ved den en fri Udsigt over største Delen af Diskobugten. Medens Kolonien Godhavn ligger bag Klipper, saa Solen først kommer sent, har vi den her i Angakugsarfik, saa snart den kommer frem over Horisonten. Stationens Hovedbygning, Lyset i dens Vinduer om Aftenen og dens Flagstang kan ses paa Kronprinsens Øer 4—5 Mil søndenfor.

Her turde være paa sin Plads nogle Bemærkninger om Husets Konstruktion og faglige Udførelse, Valget af Materialier etc. Ydervæggen bestaar af 2 Lag pløjede og høvlede Brædder, det ydre 1 1/4" tykke, det indre 1". I Rummet imellem dem er der ud mod Yderbeklædningen lagt et Lag Ruberoid, tyndeste Mærke, og iøvrigt er der løst stoppet med Træuld. I Skillerrummene er der anvendt 1" Brædder og her er stoppet med Lyng. I Loftet er der Indskud, mellem dette og øverste Klædning er der stoppet med Lyng. Skønt Brædderne ved Opsætningen syntes fuldstændig udtørrede, har Klimaet i Vintertiden dog været saa tørt, at alle Fugerne gaber, enkelte Steder endog saa stærkt, at Pløjningerne er krøbne helt ud. Dette stærke Svind skyldes ikke den kortvarige Transport paa Tømmerflaaden; thi alt andet har svundet lige saa stærkt, saavel nye som gamle Møbler af baade Fyr, Eg og Mahogni; Klaver, ja selv gamle, over 35 Aar gamle Instrumentkasser, af fuldt Mahogni svinder og sprænger Limning, Skruning og Tapping. Ikke destomindre har Huset i Vintertiden været ualmindelig lunt og tæt og langt lettere og billigere at opvarme end andre danske Bygninger her oppe, saavel ældre Huse af fuldt Tømmer, som nyere af forkellig Konstruktion; men hvor Ydervæggene altid er af sværere Materiale end Stationens.

Huset er bygget paa grovt Sand, Grunden er gravet 1—2 Alen ned, og her er lagt c. 1 Alen Sten, ovenpaa hvilke er støbt en Fod af Cementbeton. Derefter er fyldt op med løst, tørt Sand til Gulvhøjde. Gulvene bestaar af et Lag Brædder overalt belagt med Gulpap og Linoleum. Efter gammel Sædvane er Vinduerne indrettede til at lukke op, men da man i hele Frostperioden maa have dobbelte Vinduer og have dem begge tæt lukkede, burde Vinduerne hellere slet ikke være til at lukke op. De kunde da være bleven tættere, men der maatte da være sørget for Ventilation paa anden Maade f. Ex. ved Tilledning af Friskluft under Gulvet til Ovnens Varmekappe og Afledning af daarlig Luft gennem Skorstenene op gennem Taget. Navnlig gælder det for de Rum, der ligger borte fra den indvendige Gang. Denne Ændring kan dog gøres endnu.

Den valgte Tagdækning (Ruberoid) er vel dyr, men iøvrigt fortrinlig, tæt og isolerende og synes særdeles varig. Skorstenene bestaar af saltglasserede Lerrør, omstøbte af Cementbeton. De burde maaske have haft lidt større Lysaabning (6"), men de er lette at holde rene, og er billige og navnlig lette at sætte op, selv naar man ikke raader over faglært Arbejdskraft.

I det kommende Foraar og Sommer vil Arbejdet med Stationens Bygning være at afslutte. I Hovedbygningens Tagetage skal indsættes nogle Kamre. Jordskælvs-huset skal rejses, og Instrumenterne stilles op, saa at Observationerne kan begynde. (Et Par formentlige Tilfælde af Jordskælv bemærkedes i Efteraaret.) Et Udhus skal bygges, og inde ved Koloniens Havn skal rejses et Pakhus, der i Sommertiden skal modtage Stationens Gods direkte fra Skib, og hvorfra det saa i Vintertiden, naar Slædeføret er godt, kan føres ud. Tillige skal denne Bygning indeholde et lille Værksted til Reparation af Baademotorerne.

Denne Ordning med Oplagsrum fjernet fra Stationen frembyder ganske vist Ulemper, men til Gengæld vil den spare en Mængde Transportudgifter. Fraset hvad der er fragtet pr. Motorbaad, er Transporten af Stationens Materiel fra Kolonien til Byggepladsen besørget af Grønlandsk Handel for Kultusministeriets Regning. Alt er baaret ud af Daglejere, selv Kul blev baarne midt i Vintertiden, da Slædeføret var udmærket. En saadan Transport løber svimlende op, hvilket vil forstaaes, naar man erfarer, at Kvinder, lejede i Dagløn, bærer 2 (to!) Mursten ad Gangen ad let fremkommelig Vej fra Kolonien til Stationen, medens de samme Kvinder, naar de leverer Lyng i Akkord, bærer mellem 70 og 95 Pund ad Gangen ned over Klipperne fra Lyngmarken.

Endvidere bliver at udføre en Ankerplads for Stationens Baade, der maa forsøges at lave en Vej brugbar for Trækkevogne fra Kolonien her ud. Ved Stationen skal et Stykke indhegnes til Botanisk- og Forsøgshave, i Hovedbygningen skal indlægges Vandledning og det videnskabelige Arbejde kan antagelig begynde i Løbet af Sommeren 1907.

Til at bestride disse forestaaende Arbejder er her, foruden Undertegnede, 2 danske Arbejdere, af hvilke den ene, Hr. Fr. Schmidt, er faglært Tømrer. Han vil antagelig blive færdig i Løbet af Sommeren og kunne rejse hjem. Den anden, Hr. J. Nygaard, har ifjor Sommer hjulpet Tømmerne, været Jordarbejder, Murer, lagt Linoleum og navnlig ledet den her beskæftigede grønlandske Arbejdsstyrke. Han har været Gaardejer i Vestjylland, Plantørmedhjælper, er seminariuddannet og har hjemme fra stærk Interesse for biologiske, særlig

plantebiologiske Spørgsmaal. Han har i Vinterens Løb i sin Fritid søgt at udvide sine Kundskaber heri samt i rent arktiske Naturforhold, og har for Tiden et Kursus i botanisk Mikroskopi. Han vil i Sommer komme til at lede de praktiske Arbejder udendørs, for at Undertegnedes Tid kan blive mere fri til videnskabelig Gærning.

Endvidere har Stationen 2 faste grønlandske Arbejdere, der tegner til at være støtte og solide og ret intelligente Folk.

Regnskabet over Anvendelsen af Hr. Justitsraad Holcks Gave samt over første Aars Drift kan ikke afsluttes, før jeg har den første Post fra Danmark i Hænde. De oven omtalte Arbejder har nødvendiggjort en Efterbestilling af visse Byggematerialier m. v. som var for sparsomt beregnede første Gang. Ved en Statusopgørelse ifjor Efteraar viste det sig, at Regnskabet fra Danmark vilde afsluttes med en Overskridelse paa Kontoen Bygninger paa ca. 3500 Kr., en Besparelse paa de andre Konti paa ca. 3700 Kr. Her maa dog bemærkes, at Kontoerne Laboratorium og Bibliotek, særlig det første kræver Anvendelse af nogle af de 3700 til Komplettering.

Arbejdet i Grønland har vist sig at være langt dyrere end kalkuleret hjemme fra, hvortil Grunden navnlig har været den, at Begyndelsen blev gjort alt for sent, saa at Arbejdet maatte forceres med store Styrker af Daglejere, hvilket særlig her oppe ikke er nær saa fordelagtigt som naar Arbejdet udføres af færre Folk og saa vidt mulig paa Akkord. Udgifterne til det forløbne Aars Arbejde har derfor overskredet de til Disposition staaende Midler, de i den kommende Sommer vil gøre det ogsaa, om end i langt mindre Grad.

Til Dækning af denne Overskridelse har jeg den store Glæde at kunne meddele, at Hr. Justitsraad Holck før min Afrejse har overdraget mig et Gavebrev paa

5000 Kr., som jeg har Lov at gøre Anvendelse af, hvis Udgifterne til Stationens Rejsning og Montering skulde overskride den af ham tidligere hertil skænkede Sum: 35000 Kr. Den omtalte Overskridelse vil derved forhaabentlig blive fuldt dækket, uden at Bevillingsmyndighederne behøver at ulejliges med den.

Jeg kan kun slutte denne foreløbige Beretning med en fornyet Tak til Hr. Justitsraad Holck for hans store Offervillighed overfor denne Sag.

Endvidere skyldes Tak til alle dem, Stationen er kommen i Berøring med fra dens Afrejse fra Danmark til nu; til Hr. Kapt. Hellstrøm paa „Skaaluren“ og hans Mandskab, til Grønlandsk Handels Overstyrmand Jensen, der fulgte med Skibet som Supercargo, til Hr. Inspektør Daugaard-Jensen for hans store Hjælp ved at lade os benytte hans Bolig uindskrænket og for hans gode Raad ved Valg af Byggeplads, til Hr. Bestyrer H. Petersen for idelig Imødekommenhed og Hjælpsomhed i stort som i smaat, til de danske Haandværkere for deres udholdende Flid og ufortrødne Humør under nye og uvante Arbejdsforhold, omgivne af udøvede Haandlangere, som de ikke forstod, snart i Myggeplage, snart i Frost og Slud; i den mørke Tid, da der maatte arbejdes ved Lys hele Dagen og i Sommertiden, da ikke sjælden Fyraften kom langt efter den „normale,“ Tid.

Sidst, men ikke mindst, skyldes den grønlandske Befolkning Tak for dens aldrig svigtende Hjælpsomhed og Imødekommenhed, saa vidt dens Evner tillod det. For Godhavns Befolkning betød Stationens Anlæg saa stort et Plus i Indtægt, at der i denne Vinter ikke er udbetalt en Øre i Fattighjælp, trods megen Sygdom og ikke overdreven heldig Fangst. Distriktets Forstander har paa sine Landsmænds Vegne gentagne Gange udtalt deres Erkendtlighed og lovet, at de altid vil være rede til at imødekomme Stationens Interesser efter bedste Evne.

Fra de dansk-vestindiske Øer.

Af Dr. phil. Th. Mortensen.

I Aaret 1871 indsendte daværende Guvernør ad interim over vore vestindiske Øer, Kammerherre Bille til Regeringen Forslag om at oprette en videnskabelig Station paa St. Thomas. Forslaget blev særdeles vel modtaget af Ministeriet, men førte ikke til noget, vistnok væsentlig fordi der ikke var nogen dansk Natur-

forsker disponibel, som egnede sig til at tage Ledelsen af Stationen, og Sagen gik fuldstændig i Glemme. Kort efter at Salgsforhandlingerne i 1902 var førte til Ende med det — som det forhaabentlig vil vise sig — lykkelige Resultat, at vi beholdt Øerne, fremtraadte Forfatteren af denne Skildring i Forening med Botanikeren